

ETNOLOŠKI PREGLED - ETHNOLOGICAL REVIEW
Vol. 25, 1989., 146 str.

U ovom broju članci su pisani na engleskom i njemačkom jeziku, a priloženi su i sažeci na hrvatskom, slovenskom i srpskom jeziku. U časopisu je osim izvornih znanstvenih radova (koje ovdje prikazujemo) objavljeno i nekoliko prikaza i informacija.

Autorica Helge Gerndt u svom radu *Kulturvermittlung* (Posredovanje kulture) radi prva istraživanja o etnološkim i sociološkim činiocima koji utječu na kulturu. U tom članku autorica zastupa mišljenje da se na atomsku nesreću u Černobilu treba gledati ne samo kao prirodno-tehnički propust već i kao na rezultat određenih kulturnih činilaca. Budući da se kulturni procesi ne mogu neposredno spoznati, potrebno je izraditi elementarni instrumentarij za kompleksnu analizu kulture. Autorica, na temelju svojih istraživanja, predlaže i određene modele takve analize.

Dunja Rihtman-Auguštin u svom članku *Deutsche Begriffe "Sitte und Brauch" und ihre Verstandnis in Kroatischer Volkskunde* (Njemački pojmovi "Sitte und Brauch" i poimanje običaja u hrvatskoj etnologiji), objašnjava značenje i poimanje sintagme *Sitte und Brauch* i to u smislu dviju razina i njihovog značenja u etnologiji. Ni u njemačkoj ni u hrvatskoj etnologiji razlikovanje tih pojmova nije dosljedno. Povijest tog istraživanja i interpretacije običaja pokazuju kulturno-političku, nacionalnu i ili socijalnu funkciju. U hrvatskoj etnologiji običaji su bili, a djelomično su još i danas, središnje područje znanstvenog istraživanja.

Marija Stanonik u članku *Aspect of Tradition in Literary Folklore* (Tradicionalni aspekt u jezičnom folkloru) obrazlaže, kroz pojedina poglavlja članka, pojam tradicije, neke teorije tradicije, teoriju kao kriterij, te daje definiciju tradicije. Posebno se bavi etnologijom i folkloristikom, a bavi se i modelom tradicije u jezičnom folkloru.

Ivan Kovačević u članku *Instead of Totemism* (Umjesto totemizma) iznosi Levi-Straussove teze da su životinje dobre za mišljenje i navodi tri razine: religijsku, etnozoološku i sociološku.

Elinor Murray Despalatović je napisala članak *"Measuring" Historical Change with Ethnographic Sources* ("Mjerenje" povijesne mijene pomoću etnografskih izvora). Ona obrađuje tradicijsko seljačko društvo koje nema pisanih izvora, jer u razdoblju kojim se autorica bavi pismenost je tek polako ulazila u selo. Prvi se-ljački kroničari u svojim dnevnicima, pismima ili opisima običaja i načina života opisuju život u selu. "Osnova" koju je Antun Radić objavio 1897. godine podstrek je i za seriju monografija napisanih nakon toga. U tim monografijama osim dokumentiranja seljačke kulture dobiva se i uvid u kulturne i društvene promjene.

Olga Supek u članku *Peasant Versus Capitalist Worldview in Vinogorje of the 1930's* (Seljački vs. kapitalistički pogled na svijet u Vinogorju tridesetih godina) piše o ekonomskim i kulturnim prilikama u vinogradarskom području nedaleko od Zagreba, u to doba, u uvjetima ekonomske krize. Autorica se koristi arhivskim materijalom lokalne vinogradarske zadruge, priložima objavljenim u časopisu "Seljačka sloga" i kazivanjima sudionika ondašnjih događaja. Iz svega toga zaključuje da je kulturni program morao ustuknuti pred sve dominantnijom težnjom za postizanjem ekonomskog efekta.

Daša Hribar u članku *The influence Exerted by Catholic Ideology on Some Segments of Social Life* (Utjecaj katoličke ideologije na neka područja društvenog života) provela je strukturalnu analizu katoličke ideologije i njenih moralnih normi na području odgoja, društvenog života itd. Polazište za ovu analizu je časopis "Domoljub", koji je izlazio između 1888. i 1944. godine, a bio je list Slovenske narodne stranke koja je predstavljala klerikalni dio slovenske politike. Najčešće je bio namijenjen seljacima. U članku se problematizira utjecaj katoličke ideologije na način života u slovenskom selu i ideali koji su bili oblikovani na osnovu katoličkih moralnih vrednota.

Aleksandra Muraj u članku *Ein Forschungsversuch uber die Wohnwerte* (Jedan pokušaj istraživanja stambenih vrednota) polazi od zahtjeva da se etnološki pristup stanovanju ne bi smio samo sastojati u istraživanju njegova materijalnog aspekta, ni njegova socijalnog aspekta već bi treba nastojati da se pronikne i u mišljenje i osjećanje što ga imaju ljudi o stanu i stambenoj sredini. Autorica smatra da treba pokušati ustanoviti

stambene norme koje vrijede kod određene skupine ljudi, te preko njih spoznati stambene vrednote te društvene zajednice. Za to istraživanje autorica je izabrala stanovnike jednog manjeg seoskog naselja u središnjoj Hrvatskoj.

Mirjana Prošić-Dvornić u članku *Changes in Cultural Systems as Reflected in Styles of Clothing* (Odras promjena kulturnih sistema na stilove odijevanja - na primjeru Beograda u 19. stoljeću) analizira društveno-političke i ekonomsko-etničke promjene koje su se odvijale u Beogradu tokom 19. stoljeća. Te promjene su dovele i do značajnih transformacija kulturnih sistema, a time i načina odijevanja. U ovom članku posebno su analizirani tursko-orijentalni stil, nacionalni stilovi i evropski modni stilovi. Radi se o dominantnim utjecajima na beogradsko područje koji su se pojavili u razdoblju 19. stoljeća.

Božidar Jezernik autor je članka *"Man shall not Live by Bread Alone"* (Čovjek ne živi samo od kruha) u kojem se bavi proučavanjem života u koncentracionim logorima. Logori su *negacija* civilizacije. To je prostor u kojem je način života u suprotnosti sa onim na slobodi jer u logoru čovjek izgubi svoju osobnost i postane samo broj. Ovdje su navedeni i primjeri kako su logoraši u njemačkim koncentracionim logorima unatoč stalnoj gladi svjesno odbijali hranu koje je i tako bilo vrlo malo, upravo s namjerom da bi se duhovno oduprli i ojačali svoj duh u borbi za opstanak.

Ovo izdanje Etnološkog pregleda značajno će pridonijeti međunarodnoj afirmaciji jugoslavenskih etnologa srednje generacije.

Iris Biškupić